

Osvojování jazyka u dětí

Jazyková akvizice (*language acquisition*) = osvojování jazyka
- dochází k osvojení sémantiky+gramatiky+pragmatiky

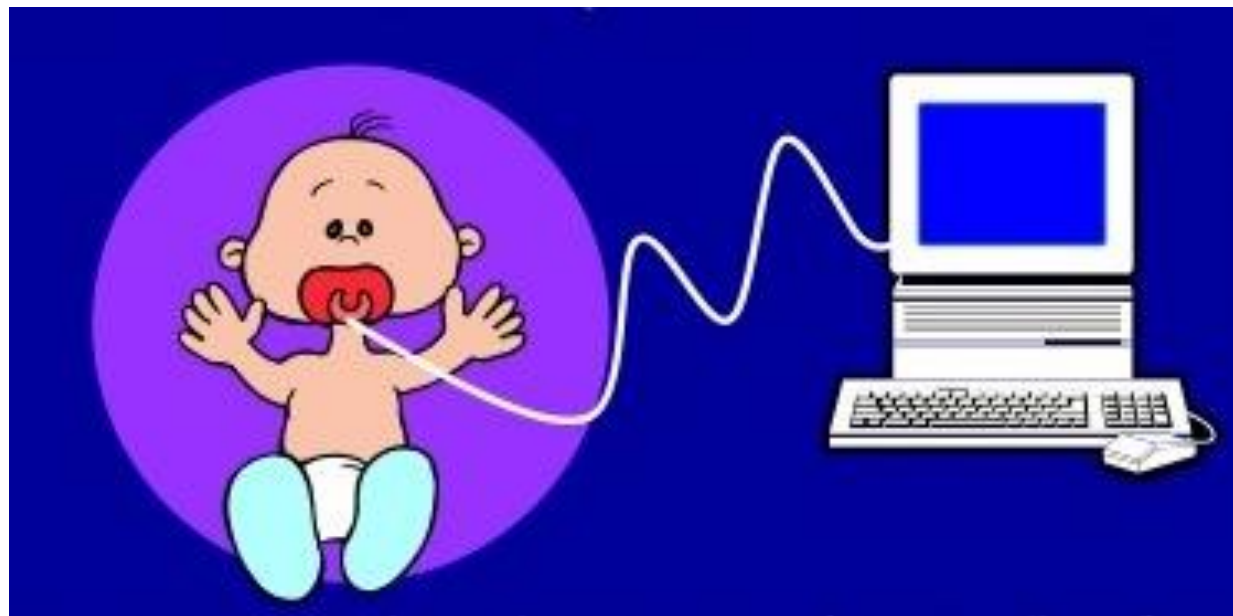
osvojování vs. učení

=

kreativita (děti tvoří nová slovní spojení)

vs. konzervatismus (děti jen opakují to, co už slyšely)

Jak zkoumat jazykovou znalost?

Jak zkoumat jazykovou znalost II

V prenatálním období:

- měření pohybů
- tlukot srdce plodu

U novorozenců (dětí zatím bez expresivní řeči):

- dudlíková metoda (*high amplitude sucking*)
- zraková preference
- poslechová preference
- elektrofyziologické metody (EEG)

Děti produkující řeč:

- MLU (*mean length of utterance*) - poměření jazyka u dětí různého věku
- smyšlená slova (*wug, pumlovat...*)
- korpusy dětské řeči (CHILDES...)

Vývojová stadia řeči

- křik (od 1.-2. m. přestává být reflexivní)
 - broukání (*cooing*; 3.-6. m.)
 - žvatlání (*babbling*; 6. m.)
 - první slovo (holofráze; 12 m.)
 - telegrafická řeč (od 18-24 m.)
- Přibližně na 4. roce osvojení kompletní gramatiky jazyka

(Vágnerová, 2012)

Vývoj slovní zásoby

12 m.: cca 5 slov

18 m.: cca 50 slov

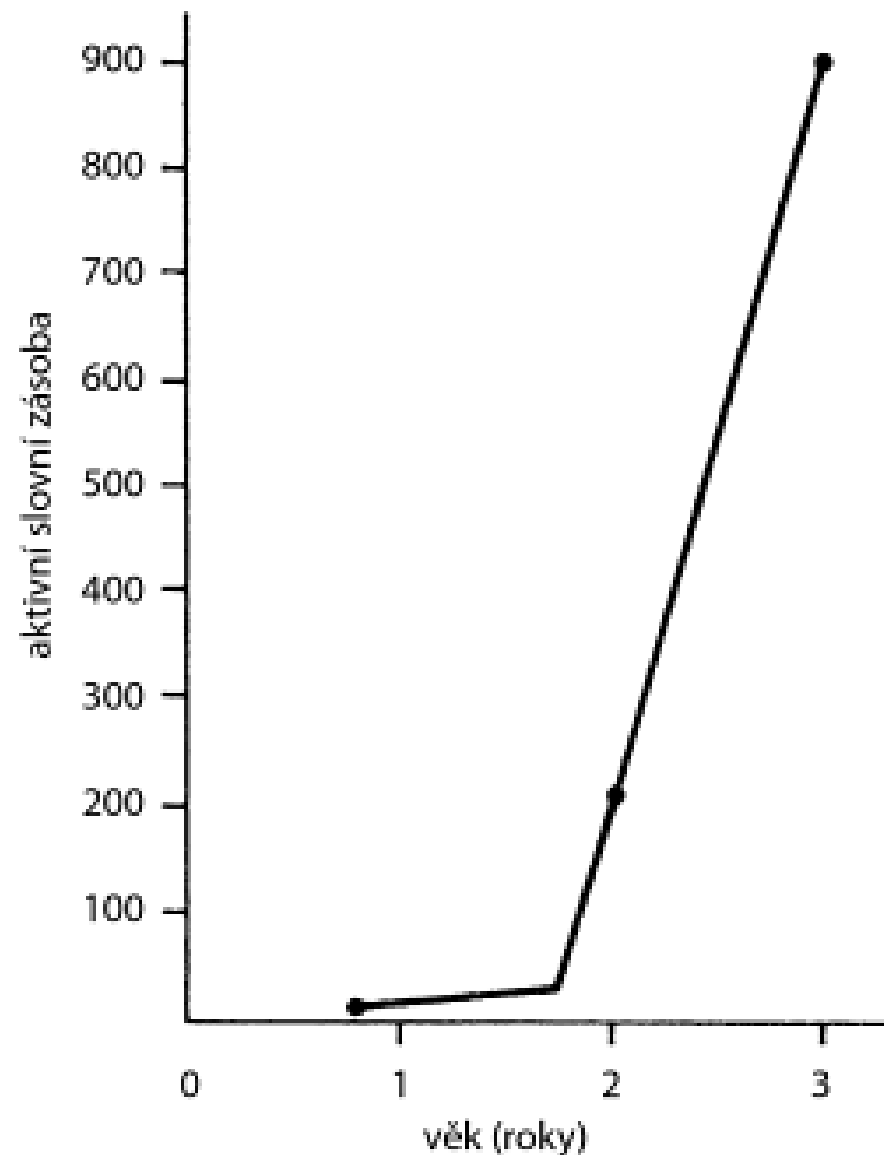
24 m.: cca 300 slov

36 m.: cca 900 slov

slovníkový spurt (*vocabulary spurt*) –

- kol. 21.m.

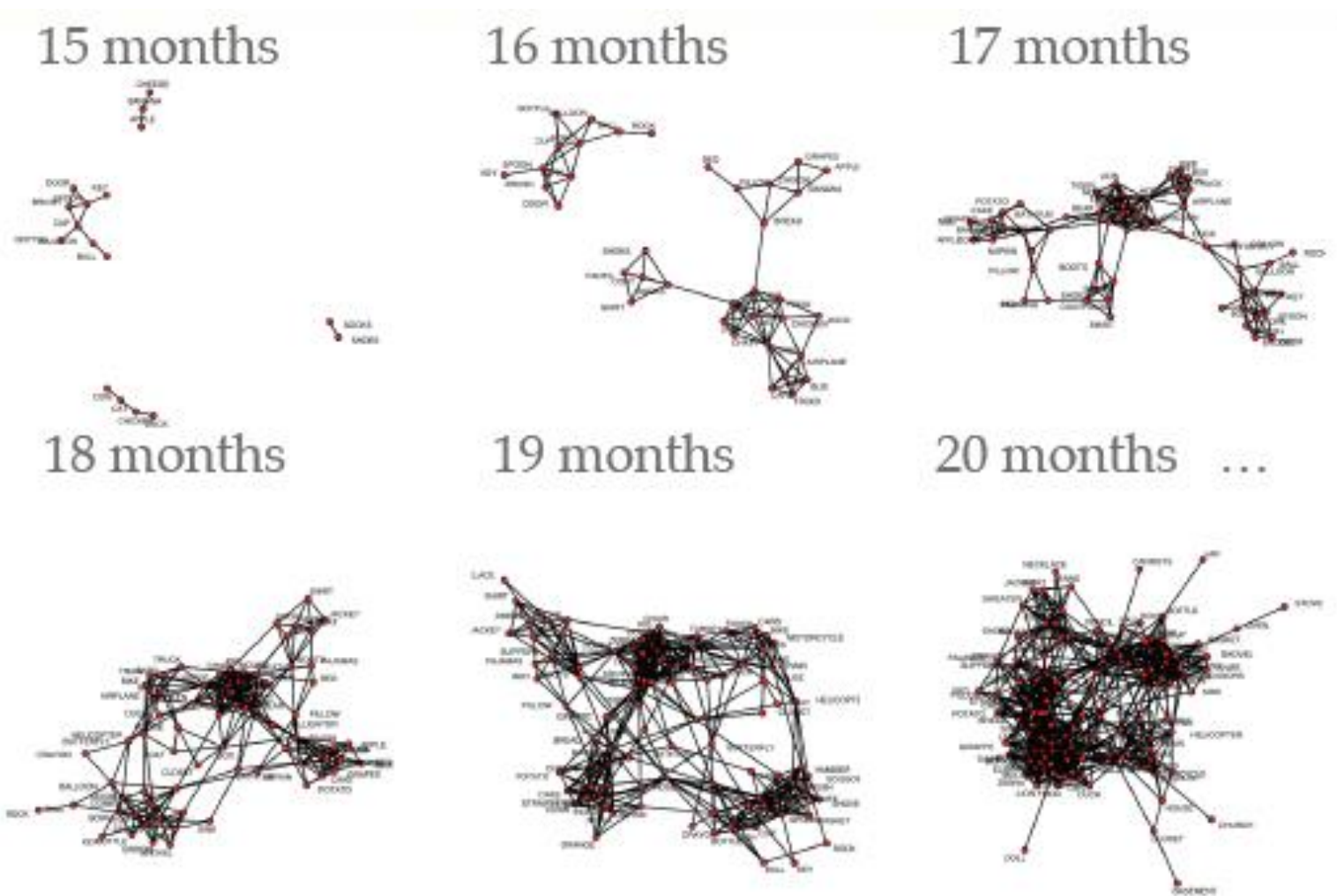
- různá vysvětlení (shoda: kvalitativní změna ve způsobu osvojování slovní zásoby)

(Graf přejat z Langmeier & Krejčířová, 2006, s. 76)

Vývoj slovní zásoby :

Růst sémantické sítě jazyka od 15 do 30 m.

(laskavě poskytl prof. Thomas Hills, 2015)

Osvojování významu

rozšířená extenze (*overextension*) vs. zúžená extenze (*underextension*)

(cit dle Smolík & Seidlová Málková, 2014)

- často nutné přestrukturování pojmového aparátu
 - nutno umět rozlišit např. mezi citronovou a banánovou

+ chápání dvojsmyslů, ironie, přísloví – chybí u dětí s PAS

Vztah gramatiky a sémantiky

otevřený (*open-class*) – zde plnovýznamová slova

a uzavřený slovník (*closed-class*) – zde funkční slova; více méně stabilní

→ teorie dvojího mechanismu (mechanismy opírající se o paměť a mechanismy opírající se o pravidla)

- osoby s AD: problém s výbavností slov (= paměť)

- osoby s PD: problém s ohýbáním slov (= pravidla)

Ullman (2004): obojí v paměti, ale reprezentováno různě (není specificky jazykové)
deklarativní (slovní zásoba) vs. procedurální (gramatika)

(Smolík & Seidlová Málková, 2014)

Různé přístupy k jazykové akvizici

...neboli nás zajímá:

- o vrozené vs. naučené?
- o specifické vs. obecně kognitivní?
- o nature vs. nurture?

Behaviorismus

B. F. Skinner (1957): Verbal behaviour

- naučené
- zcela vliv prostředí
 - jazyk si plně osvojujeme imitací

Jaké jsou protiargumenty?

Nativismus

Noam Chomsky: Platonův problém

- vrožené
- specifické
- musí být input (stačí slabý)

- jazyk je vrožený: LAD

- hl. argumenty: rychlost a snadnost

- je nutný input (Chomsky ale nevysvětluje, jak velký/intenzivní tento input musí být...)

Nativismus II

UG

- gramatika je *tacit knowledge* X znalost významu slov je explicitní

Teorie principů a parametrů – vysvětluje jazykovou různost

- s tím souvisí pojem kritického období (zaveden Lennebergem r. 1967)
- dnes: k.o. asi je, otázkou zůstává, v jakém věku

Dnes: více méně shoda, že existují urč. vrozené předpoklady

otázka 1: co všechno je vrozené?

otázka 2: nakolik jsou vyloženě jazykové nebo jde o obecnější kognitivní rovinu?

Učení se cizímu jazyku

Druhý jazyk (*second language*) vs. Cizí jazyk (*foreign language*)

- dnes už se od tohoto rozlišování opouští (→ L2)

Promluva v neznámém jazyce

- nejsme schopni rozdělit proud hlásek na menší celky
- stupeň znalosti jazyka souvisí s mírou této schopnosti

Cizí jazyk vs. První jazyk

Shody cizí a první jazyk:

- hypotézy, že proces ukládání znalostí je stejný
- nutné získat znalosti sémantiky+gramatiky+pragmatiky

Rozdíly:

- první jazyk: znalost gramatiky je implicitní (*tacit knowledge*)
X cizí jazyk: znalost gramatiky je explicitně vyjádřena
- osoba ve chvíli, kdy se učí L2, už jeden jazyk zná (interference)

Různé přístupy k výuce L2 dle akvizice L1

- expozice (učení L2 u dospělých je plně analogické dětem)
- imitace a memorování (behaviorismus: preferují práci se zvukovou složkou)
- učení se pravidlům gramatiky (nativismus)
- naučení se receptivní složky (Krashenův model)

důležitý proces: automatizace

→ deklarativně–procedurální posun (DeKeyser, 2011)

Proměnné ovlivňující jazykovou úroveň

Co dělá lepší a horší studenty?

- inteligence (do jisté míry predikuje)
- vlohy (testy na dg. vloh; souvislost s rychlostí učení není prokázána)
- učební styl
- osobnost, motivace, studentovo přesvědčení
- věk začátku učení

- u všech těchto proměnných nejednoznačné

! rozdíly jsou i mezi dětmi, když si osvojují jazyk

Multilingualismus

Simultánní (*simultaneous*) vs. Sekvenční bilingvismus (*sequential bilingualism*)

- věk osvojení: *early vs. late bilingualism*

- *switching* (jak a kdy se přepíná?)

- *mixování* (ve fonologické, lexikální, sémantické i syntaktické rovině) - objevuje se, ale většinou jen v rané fázi

- dominance jednoho z jazyků (*subordinate vs. balanced bilingualism*)

Základní otázky

- *unitary language system hypothesis vs. separate language system hypothesis*
- *bilingualism deficit hypothesis*
- míra vzájemného ovlivňování

Ot. Jak to lze zkoumat?

Míra vzájemného ovlivňování

Nejasnost ohledně vzáj. ovlivňování dvou jazyků

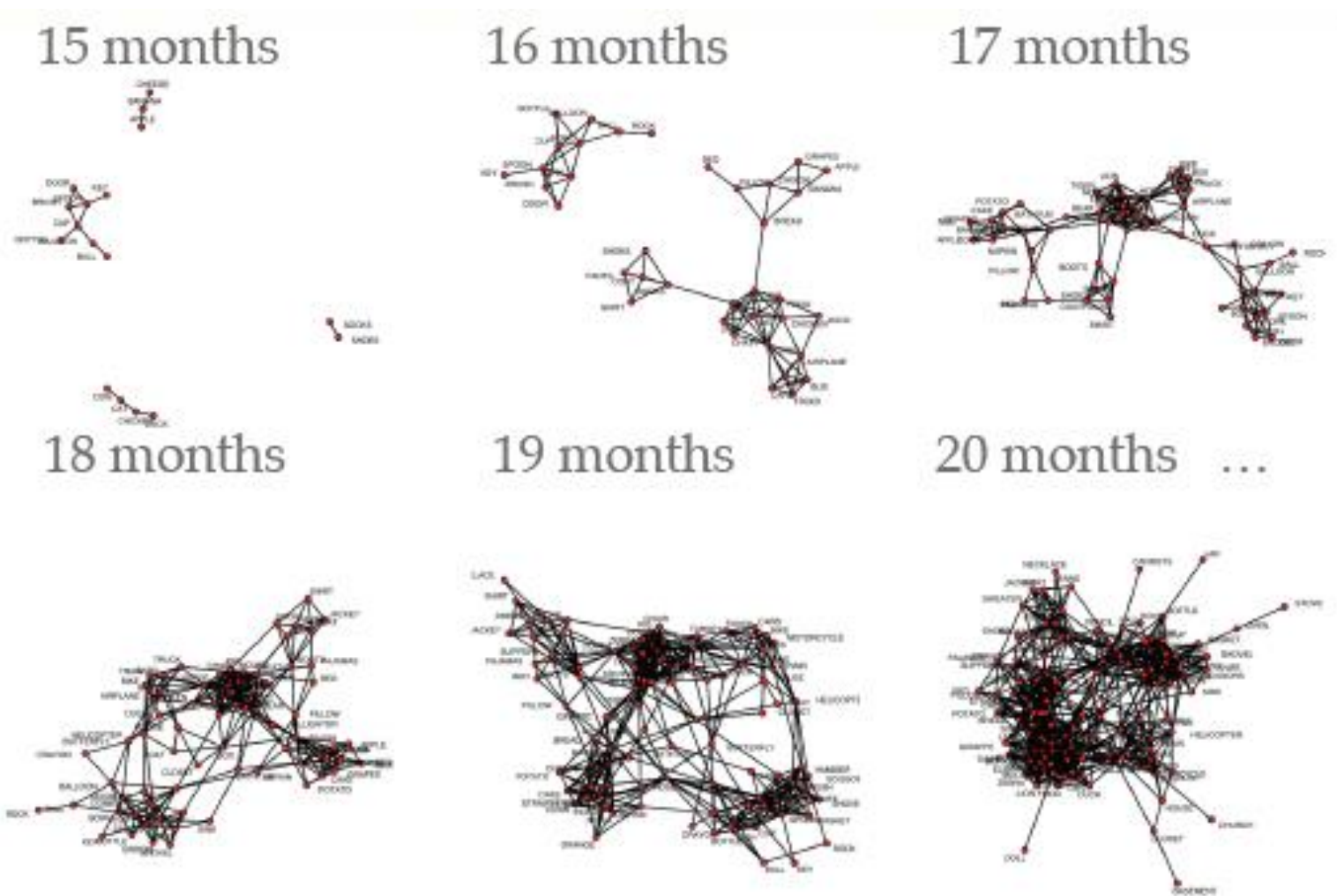
- Jak se učení 2 jazyků současně liší od učení se pouze 1 jazyka?

- *The unitary account*: the languages inhibit one another (Leopold, 1970;Volterra and Taeschner, 1978)
- *The dual language account*: the languages are independent (De Houwer et al, 2006; Junker & Stockman, 2002)
- *The emergentist accounts*: influence, but not systematic in relation to facilitation or inhibition (Hernandez et al, 2005; Yip and Matthews, 2000)

(Přejato z prezentace T. Hillse, 2015)

Vývoj slovní zásoby :

Růst sémantické sítě jazyka od 15 do 30 m.

(laskavě poskytl prof. Thomas Hills, 2015)

Hypotéza deficitu

- oslabuje to oba jazyky?

(např. menší slovní zásoba v důsl. menší frekvence)

Studie Junker(ové) & Stockman(ové) (2002):

- slovní zásoba bilingvních a monolingvních batolat je stejná (ve věku 2 let)
- děti mají slovní ekvivalenty v obou jazycích (argument proti *unitary system hypothesis*)
- pro osvojení obou jazyků zde musí být dostatečná expozice (min. 20 hod týdně ☺)

Jazyková atrice

Language attrition:

- ztráta znalosti mateřského jazyka vlivem dlouhodobého pobytu v jiném jazykovém prostředí (otázka: Je to možné?)
- ztráta jazyka vlivem neurodegenerace (otázka: Jak to postupuje?)

Lambert, R. D., & Freed(ová), B. (Eds.). (1982): *The Loss of language skills*

Reference

- Hills, T. (2015). Longitudinal accounts of language acquisition in monolinguals and bilinguals. *Přednáška na ICPS*, 14.3.2015, Amsterdam.
- Chomsky, N. (1959). Review of Skinner's „Verbal Behaviour“. *Language*, 35, s. 26–58.
- Langmeier, J. & Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie* (2nd ed.). Praha: Grada Publishing.
- Li, P., Burgess, C., & Lund, K. (2000). Acquisition of word meaning through global word co-occurrences. In E. Clark (Ed.), *Proceedings of the 30th child language research forum* (pp. 167-178). Stanford, CA: Center for the Study of Language and Information. Dostupné na <http://blclab.org/wp-content/uploads/2013/02/clrf00.pdf>.
- Pinker, S. (2009). *Jazykový instinkt: Jak mysl vytváří jazyky*. Praha: dybbuk.
- Skinner, B. F. (1957) *Verbal Behaviour*. New York: Appleton-Century-Crofts. Dostupné na <http://store.behavior.org/resources/595.pdf>.
- Smolík, F. & Seidlová Málková, G. (2014). *Vývoj jazykových schopností v předškolním věku*. Praha: Grada Publishing.
- Smolík, F. (2007). *Teoretické přístupy k osvojování gramatiky*. Hradec Králové: Gaudeamus.
- Ullman, M. T. (2004). Contributions of memory circuits to language: the declarative/procedural model. *Cognition*, 92, 231-270. Dostupné na http://psych.colorado.edu/~kimlab/Ullman_Cognition_04.pdf.
- Vágnerová, M. (2012). *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum.

Reference

- Anderson, N. J. (2005). L2 strategy research. In E. Hinkel (Ed.), *Handbook of research in second language teaching and learning* (pp. 757-772). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates. Dostupné na http://dafl.ntpu.edu.tw/files/news/56_0bf0e1bf.pdf.
- Bates(ová), E. (1994): Modularity, domain specificity and the development of language. Discussion in *Neuroscience*, 10(1/2), 136-149.
- Calabria, M.; Marne, P.; Romero-Pinel, L.; Juncadella, M. & Costa, A. (2014). Losing control of your languages: A case study. *Cognitive Neuropsychology*, 31(3), 266-286. Dostupné z <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/24499376>.
- Croft, S.; Marshall, J.; Pring, T. & Hardwick, M. (2011). Therapy for naming difficulties in bilingual aphasia: which language benefits? *International Journal of Language and Communication Disorders*, 46(1), 48-82. Dostupné po přihlášení na onlinelibrary.wiley.com.
- DeKeyser, R. M. (2011). Cognitive-psychological processes in second language learning. In M. H. Long, & C. J. Doughty (Eds.), *The handbook of language teaching* (pp. 119-138). Oxford: Wiley-Blackwell.
- Genesee, F. (1989). Early bilingual development: one language or two? *Journal of Child Language*, 16(1), 161-179.
- Hills, T. (2015). Longitudinal accounts of language acquisition in monolinguals and bilinguals. *Přednáška na ICPS*, 14.3.2015, Amsterdam.
- Juncker, D. A. & Stockman, I. J. (2002). Expressive vocabulary of German-English bilingual toddlers. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 11, 381-394.
- Krashen S. D. (2009). *Principles and practice in second language acquisition* (1st internet ed.). University of Southern California. Dostupné na http://www.sdkrashen.com/content/books/principles_and_practice.pdf.
- Lightbown, P. M., & Spada, N. (2006). *How languages are learned* (3rd ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Volterra, V. & Taeschner, T. (1978). The acquisition and development of language by bilingual children. *Journal of Child Language*, 5(2), 311-326.